

Ettepanekud täiendusteks üleriigilisele planeeringule Eesti 2050

Toomas Paaver, 10.aprill 2026

Üldiselt pooldan uue üleriigilise planeeringu põhimõtteid ja lähenemisviisi. Arvan et see arendab edasi kehtiva Eesti 2030+ häid suundi ning riik peaks kõike seda teadlikumalt ja eri valdkondades jõulisemalt rakendama. Samas arvan, et avalikustatud dokumenti on vaja edasi ja paremaks arendada.

Sõnastasin paksus kirjas mõned laused, mille minu arvates peaks ÜRP senisele tekstile kindlasti lisama.

Kuna avalikustatud tekst on üldiselt sobiv ja õige, siis ma lähenesin nii, et ei paku selle muutmist, vaid lahendan probleeme lausete juurdekirjutamise abil, mida luban ka teksti sisse lihtsalt kopeerida.

Informeerin, et olen teinud koostööd ka Eesti Arhitektide Liiduga, mistõttu osaliselt võivad samad laused sisalduda ka EAL ettepanekutes, mida sel juhul võib ühise soovina käsitleda.

Ettepanekud on esitatud vastavalt <https://dge.ee/maps/YRP-2050-Veebiraamat/> avaliku väljapaneku 10.04.26 versiooni struktuurile.

Pakun oma lisandused järgnevalt.

Ettepanek 1

Lisada ruumipoliitika põhialuste hulka uus punkt 2.5 "Olemasoleva ruumi väärtustamine", mis oleks üheks läbivaks üldiseks põhialuseks kogu ÜRP sisule:

"Riik väärtustab ja toetab kõiki selliseid asustusstruktuure, ajaloolisi kooslusi, olemasolevaid teenuseid, ehitisi ja taristuid, mis vastavad juba praegu üleriigilise planeeringu põhimõtetele, toetades nende jätkuvat toimimist ning vältides kahjustamist."

Selgitus: Kogu ÜRP-i edasisel ülesehitamisel tuleks juhinduda sellest mõttest. Ilma olemasolevat piisavalt mõistmata ei saa ruumi parendada. Kõige suurem puudus ÜRP avalikustatud versioonis on olemasoleva ja toimiva ruumi liiga vähene puudutamine ning nõrgavõitu kaardistamine ja kaitsmine igas mõttes. Tunnen siin puudust üleüldisest olemuslikust arusaamast, et me ei kavanda uut riiki koos taristute, asulate ja hajaasustusega tühjale kohale, vaid et meil on väga palju ÜRP visioonist juba praegu füüsiliselt olemas ja toimimas või oli hiljuti. Tuleb tõdeda, et viimastel aastakümnetel oleme sellest osa juba hävitanud ning mitmete planeeringute, ehitiste, riigimaa müügi, ahne metsamajanduse, liigtehnilise taristuarenduse, teenuste sulgemise ja muude otsustega tehakse seda jätkuvalt. ÜRP üks missioone võiks olla selliste suundade lõpetamine. Tasub selgemalt väljendada, et riik ei taha nii jätkata. Elukeskkonna parendamise põhimõtet ei saa järgida, kui pole piisavalt selge, mis meil on, mida kaitseme ja mida parendame.

Ettepanek 2

3.3.2 (Teenuste kättesaadavus) Lisada alapunkt 7:

Riik toetab maakonnakeskuste ja tömbekeskuste omavahelist tihedamat bussiühendust, et teenused, elukohad ja töökohad moodustaks mitmekesise ja kõigile kasutatava üleriigilise võrgustiku. Samuti tähtsustatakse busside liikumist võimalikult asulate südamesse ning sidumist hea jalgsikäidava avaliku ruumiga.

Põhjendus: See on vajalik ÜRPs välja öelda ja kavandada, sest tegu on praegu riigisisese liikumisvõimaluse kõige nõrgema lüliga, mida ei saa asendada raudteeliiklus ega maakonnasisene doteeritud bussiliiklus ega ka üksnes turuloogikal (Tallinn-Tartu eeskujul) põhinev linnadevaheline bussiühendus. Olemasolevatele maanteedele tugineva bussiliikluse toetamine ei vaja investeeringuid taristusse ning on võrdlemisi lihtne parendus kõigi ÜRP põhimõtete rakendamiseks.

Ettepanek 3

3.3.3 alapunkt 3 (raudtee kui asustuse selgroog) punkti 3 lisada laused:

“Järvemaal ja Viljandimaal (olemasoleva Tallinn-Rapla-Türi-Viljandi raudtee hoidmine ja arendamine, rongiliikluse tihendamine)”

Selgituseks: Tallinn-Rapla-Türi-Viljandi toimiv raudtee on kindlasti ka arengu potentsiaal. See on hajaasustuse, väikeasulate ja kogu riigi sisemisele elujõule tunduvalt olulisem, kui rajatav Rail Baltic (trass ja jaamad pigem väldivad asulaid ning arvatavasti ei leiaks eriti kasutust). Üleriigiline planeering peab asulatega hästi seotud olemasoleva raudtee edasist toimimist ja arengut selgesõnaliselt kaitsma. Eriti olukorras, kus see ülalpidamise praktikas võib jääda RB varju. ÜRPs tasub ka välja öelda riigile mõneti valus tõsiasi, et olemasolev osalt üsna paralleelne 1520mm raudtee vastab ÜRP põhimõtetele palju selgemalt kui ehitatav 1435mm RB. Hea, et olemasolev raudtee on märgitud skeemidel, kuid vajalik on rõhutada selle jätkuvat tähtsust ka tekstis.

Ettepanek 4

Esitada mõnes uues kohas järgnev loetelu (seotud teemaga “raudtee kui asustuse selgroog”):

“Lisaks olemasolevate Tallinn-Tapa-Narva/Tartu, Tartu-Elva-Valga, Tartu-Põlva-Koidula-Piusa, Tallinn-Rapla-Lelle-Türi-Viljandi, Tallinn-Keila-Paldiski/Kloogaranna/Turba toimivate reisiraudteede arendamisele kaalutakse järgmiste raudteede taastamist või kasutuselevõttu reisijate veoks:

Valga-Antsla-Võru-Piusa (Tartu-Valga-Koidula raudteekolmnurga terviklik rakendamine kagu-eestit siduva ühistransporditaristuna).

Lelle-Pärnu (reisirongi taaskäivitamine, sidudes raudteevõrgustikku selliselt ka RB Pärnu terminali).

Turba-Haapsalu-Rohuküla (läänemaa ja hiiumaa sidumine raudteevõrgustikuga)

Ülemiste-Viimsi/Maardu, Rakvere-Kunda, Jõhvi-Ahtme (linna lähipiirkonna reisirongiliikluse kavandamine).

Muude asulasiseste endiste kaubaraudteede kasutamine reisirongiliikluseks ning suuremates asulates väiksemate jaamade lisamine.”

Selgituseks: Olemasolevate raudteede jätkuv kasutamine või kasutuselevõtt on nii planeerimisloogika, asustuse, pärandi kui majandusliku otstarbekuse mõttes parem ja kergem kui uute liinide kavandamine. Olemasolevaid raudteid pole riigis palju ja need on teada, sageli ületavad need omavalitsuste ja maakondade piire. See tähendab et neid on asjakohane ÜRPs otsesõnu nimetada, mitte jätta ebamääraselt täpsemate planeeringute avastada.

Ettepanek 5

3.3.3.2 (Pärandikeskne areng) Lisada algusesse oluline läbiv alus:

“Pärandina käsitleb üleriigiline planeering kogu olemasolevat ehitatud ruumi, sealhulgas hooneid, teid, taristuid, maastikke, põldusid, samuti asulaid, asumeid, hajaasustuspiirkondi, ehitiste kooslusi ning toimivaid teenuseid ja kogukondi.”

Selgitus: Tasub rõhutada, et ÜRP kontekstis on pärand olemuselt tunduvalt avaram kui üksikud hooned.

Ettepanek 6

3.7.1 alapunkt 11 (multimodaalsed liikuvuskeskused) , lõppu lisada lause:

“Lisaks uutele arendatavatele liikuvuskeskustele ja ümberistumissõlmedele hoitakse ja arendatakse olemasolevaid (näiteks Balti jaam Tallinnas) linnaruumiga hästi seotud sõlmi.”

Põhjendus: Meil on riigis mitmeid suureid ja väiksemaid toimivaid liikuvuskeskusi juba olemas. Need on praktikas jäänud vahel tagaplaanile, mistõttu tuleb üle rõhutada.

Ettepanek 7

3.7.1 alapunkti 12 (tänav- ja linnaruum) algusesse lisada lause:

“Tänavaid käsitletakse kõigi ühise ruumina, kus mitmesuguse liikumisvõimalusega koos soositakse kogu ühiskonna head sidusust, sealhulgas inimeste viibimiruumi, linnalooduse võimalusi, sõidukite ohutut liiklemiskiirust ja peatumisvõimalusi. “

Põhjendus: Enne tehniliste üksikasjade mainimist peab selgitama tänav olemust, mis praktilises elus on jäänud tihti tagaplaanile, kahjustades sedakaudu kogu ruumi ja elu. ÜRP on oma eesmärkide järgi asjakohane dokument selle eesmärgi taaskordseks väljaütlemiseks ja rakendamiseks eri riigiasutuste jooksvas töös.

Ettepanek 8

3.7.2 (Raudteed ja rööbastransport) alapunkt 3 lisada lause:

Seejuures arvestatakse, et olemasoleva 1520mm taristu järjepidev toimimine on riigi ühistranspordisüsteemi oluline osa ning selle edasiarendamisest vahepealsel ajal ei loobuta.

Põhjendus: Euroopa rööpmelaiusele 1435mm ülemineku keerukust ja hinda on siin tõenäoliselt tugevalt alahinnatud. Näiteks Soome riik ei ole sama muudatust läbi viinud rohkem kui sajandipikkuse iseseisvuse jooksul. Kui sellist eesmärki on ÜRPs esile tõstetud, siis on eelkõige oluline ka juurde märkida ning tagada, et keegi ei jäta vahepealsel ajal tagaplaanile vajadust olemasolevat 1520mm raudteevõrgustikku hoida ja järjepidevalt edasi arendada. Elu on näidanud, et kinnisidee rööpmelaiuse peatsest muutusest võib ilmnedada paljude ametnike peades, mis on ohtlik kogu raudteesüsteemile.

Ettepanek 9

3.7.2 (Raudteed ja rööbastransport) alapunkt 4 lisada lause:

Rongigraafikuid tihendatakse nendel kompaktsel asulal siduvatel linnalähiliinidel, kus see lähiminevikus suurelt ära kärbiti (näiteks Tartu-Elva), samuti kaalutakse muude linnapiirkondade raudteedel graafikute ja jaamade tihendamist ning bussitaristuga ühildamist.

Selgituseks: Tundub et 2001.aastal enne raudtee erastamist toimunud loogilised, kuid taastamata jäänud liinid, on ajaloolisest mälust juba kustunud – seda tasub taas elustada.

Ettepanek 10

3.7.3 (Jalgsi ja rattaga liikumine) Lisada punkt 5:

“Riik hoolitseb nii asulate kui hajaasustuse kõigi sõiduteede ja raudteede arendamisel, et taristuobjektide mõlemad ääred, samuti nende tihe ületamisvõimalus, moodustab olulise osa jalakäijate liikumisteekondade võrgustikust, sealhulgas pääsudest eri teenusteni ja ühistranspordipeatesse. See on oluline alus kogu avaliku ruumi sidususele ning seeläbi mitmekesise asustuse ja teenuste elujõulisusele ja kestikule liiklemisele kogu riigis.”

Selgitus: Tegu on senises praktikas teede ja raudteede kavandamise olulise puudujäägiga, millela ÜRP põhimõtted ei toimi, mistõttu tuleb kõigi taristute arendamisel, eriti algstaadiumis ja ülesande püstitamisel, sellele eesmärgile alati mõelda. Ilma selle põhimõtteta me ei saavutaks eesmärgipärast asustust ega liikuvust, vaid lõhuksime edasi sarnaselt seniste taristuarendustega loomulikke liikumisvõimalusi ilma autota, suurendades autostumist.

Ettepanek 11

3.9 (Tugev mere ja maismaa seos) Lisada punkt 7:

Sadamaid hoitakse igal võimalusel ja eriti asustusega seotud kohtades võimalikult avatuna ja jalgsikäidavana igaühele, sealhulgas arvestades et need saavad kujuneda avaliku ruumi järjest väärtuslikumaks osaks.

Põhjendus: Aegajalt on ilmnunud halb suund kavandada sadamaid suletud iseloomuga, turvalisuse või muul põhjendusel. Seda tasub ära hoida ja ennetada. Sadamad avaliku ruumi osana on loomulik euroopalik tava ja kogu Eesti ühist ruumi sidustav osa, mis väärib ülerõhutamist ka Eesti ÜRPs,

Kokkuvõtteks ja taustaks. Olen tuginenud osaliselt ka oma tööle, mida tegin 2009-2010 siseministeriumi planeeringute osakonna nõunikuna kehtiva ÜRP Eesti 2030+ ettevalmistamisel. Toona jäid need pigem mõteteks, mis sellesse dokumenti ei jõudnud, kuid pean jätkuvalt vajalikuks.

Soovides jätkuvat jõudu, häid ideid ja energiat üleriigilise planeeringu edasises töös,

Toomas Paaver

+372 5286595, toomaspaaver@gmail.com